

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

-rezumat-

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. Cornel MORARU

DOCTORAND:

Angela ȘERDEAN (PUȘCAȘ)

TÂRGU-MUREȘ

2011

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**ISTORIE ȘI FICȚIUNE ÎN OPERA LUI MARIN PREDA
-rezumat-**

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Cornel MORARU**

**DOCTORAND:
Angela ȘERDEAN (PUȘCAȘ)**

**TÂRGU-MUREȘ
2011**

CUPRINS

ARGUMENTp. 5

CAPITOLUL I:

O lămurire necesară: istorie vs. ficțiune

1.1. „Adevărul” între istorie și ficțiune.....p. 14

1.2. Istorie și ficțiune la Marin Preda.....p. 23

CAPITOLUL AL II -LEA

Marin Preda, un scriitor sub comunism

1.1. Ideologia comunistă.....p. 29

1.2. Proletcultism/realism socialist.....p. 40

1.3. Pedagogia transformistă totalitară.....p. 48

1.4. Literatura și cenzura.....p. 55

1.5. Scriitorii între rezistență și compromis.....p. 61

1.6.1. Salvat de un destin amenințător?.....p. 70

1.6.2. Între „credință și tăgadă”.....p. 80

1.6.3. *Obsedantul deceniu*.....p. 89

1.6.4. „Revizuirea” lui Preda.....p. 93

1.6.5. Preda în documentele Securității.....p. 100

CAPITOLUL AL III-LEA:

Sub semnul unui timp răbdător

1.1. „Ceata” nesupusă istoriei.....p. 106

1.2.1. *Moromeții I* – un timp răbdător cu țărani.....p. 112

1.2.2. Țăranii „interpreți” ai istoriei.....p. 118

1.2.3. În căutarea „sensului lumii”.....p. 122

CAPITOLUL AL IV-LEA:

Instalarea „delirantei” istorii

- 1.1. În căutarea temei povestitoruluip. 127
- 1.2. Contextul apariției romanului.....p. 131
- 1.3. Artă prozatorului între documente și ficțiune.....p. 136
- 1.4. Scepticismul interpretărilor.....p. 152

CAPITOLUL AL V-LEA:

„(Ne)dumirirea” și „îndrăzneala” țăranului față în față cu colectivizarea

- 1.1. Societate organică vs. societate dinamică.....p. 158
- 1.2. Pledoarie „pentru” și „împotriva” țăranilor.....p. 161
- 1.3. „Desfășurarea” și „îndrăzneala” țăranilor.....p. 168
- 1.4.1. *Moromeții II* - confruntarea dintre două lumi.....p. 186
- 1.4.2. Crepusculul lumii tradiționale.....p. 203
- 1.5. „*Marele singuratic*” – alungat din istorie și reîntors la ea.....p. 213

CAPITOLUL AL VI-LEA:

Muncitori și intelectuali în „lumea nouă”

- 1.1. *Ana Roșculeț* - emanciparea femeii în comunism.....p. 221
- 1.2.1. Constructor al noii lumi și totuși... „*intrus*” p. 233
- 1.2.2. Orașul industrial - simbol al „lumii noi”p. 245
- 1.3. „*Risipitori*” prin istorie.....p. 251
- 1.4.1. „*Cel mai iubit dintre pământeni*” în „era ticăloșilor”p. 265
- 1.4.2. Reflecții asupra istoriei.....p. 276

CONCLUZII.....p. 283

BIBLIOGRAFIE.....p. 289

Istorie și ficțiune în opera lui Marin Preda

Rezumat

Cuvinte cheie : istorie, ficțiune, comunism, totalitarism, realism socialist, proletcultism, „obsedantul deceniu”, revizuire, colaboraționism, tema povestitorului, „omul nou”, „lumea nouă”, țărani, muncitori, intelectuali, societate organică, societate dinamică, ședințe, colectivizare, desfășurare, industrializare.

Deoarece istoria este una dintre obsesiile lui Marin Preda, aspect mărturisit de scriitor în opera nonficțională și reflectat în cea ficțională, prin teza de doctorat cu titlul *Istorie și ficțiune în opera lui Marin Preda*, analizăm în ce măsură se articulează relația omului cu istoria la Marin Preda, care e raportul istorie-ficțiune în cadrul operelor sale. În funcție de această idee directoare, structura lucrării, a capitolelor va fi următoarea: Capitolul I: *O lămurire necesară: istorie vs. ficțiune*; Capitolul al II-lea: *Marin Preda, un scriitor sub comunism*; Capitolul al III-lea: *Sub semnul unui timp răbdător*; Capitolul al IV-lea: *Instalarea delirantei istorii*; Capitolul al V-lea: *„(Ne)dumirirea” și „îndrăzneala” țăranului față în față cu colectivizarea*; Capitolul al VI-lea: *Muncitori și intelectuali în „lumea nouă”*.

Nu avem pretenția și nu optăm pentru o analiză monografică a operei lui Preda și nici pentru una (pur) estetică în cadrul operelor selectate pentru a demonstra și analiza tema. De asemenea, optăm pentru o cronologie internă a operei ce nu reprezintă neapărat succesiunea editorială, aceasta poate să ofere o ordine în cauzalitatea evenimentelor și în sedimentarea straturilor de semnificație ale operei. De aceea, după primele două capitole pregătitoare în care circumscriem specificul raportului istorie-ficțiune, respectiv, încercăm să surprindem aspecte ale unei istorii comuniste, în care și-a trăit „fatalitatea relației” Preda, în capitolele următoare trecem la analiza propriu-zisă a operei literare: pornind de la o istorie care abia se insinuează în operă (ca în nuvelele de debut sau *Moromeții I*), înspre o istorie absurdă și delirantă (ca cea din *Delirul*, *Moromeții II*, *Marele singuratic*, *Intrusul*, *Risipitorii*, *Cel mai iubit dintre pământeni*).

Tema tezei își justifică noutatea, nu atât prin identificarea ei (fiind un loc comun în exegeza dedicată lui Preda), deoarece majoritatea criticilor au observat existența raportului istorie-ficțiune în cadrul operei prediste, deși nu există un studiu amplu, exclusiv pe această temă, cât prin maniera de abordare a acesteia, prin faptul că am recurs și la analiza unor texte aparținând prozei scurte a lui Preda (unele dintre ele mai puțin cercetate sau cunoscute – *Situațiile președintelui, Ana Roșculeț*), la mărturisiri, confesiuni, interviuri ale scriitorului pentru a întregi viziunea acestuia asupra temei în cauză. De asemenea, din dorința unui demers interpretativ cât mai adecvat ilustrării temei, adoptăm o analiză tematică a operelor, grupate în capitolele menționate anterior, utilizând pe lângă studii și articole de critică literară, și texte sociologice, politologice, filosofice, antropologice sau mitologice.

Astfel, pentru un demers cât mai aplicat și justificat, am abordat în capitolul introductiv conceptele de *istorie* și *ficțiune*, respectiv, raportul dintre acestea. Pornind de la premisa că atât istoria, cât și ficțiunea povestesc, narează fapte, Paul Ricoeur în *Memoria, istoria, uitarea*¹ se întreabă pe bună dreptate care e atunci diferența dintre istorie și ficțiune? Din această perspectivă, istoria se deosebește de ficțiune prin „pretenția sa de adevăr”², în timp ce ficțiunea are pretenția de „suspendare voluntară a neîncrederii”³. O altă distincție între istorie și ficțiune este reprezentată de natura pactului implicit între autor/scriitor și cititorul său. Acest pact structurează așteptările diferite ale cititorilor și promisiunile diferite ale autorului. Deschizând un roman, cititorul se pregătește să intre într-un univers ireal, unde nu se pune problema de a ști unde și când s-au petrecut lucrurile povestite; acesta renunță la neîncrederea sa și acceptă să joace rolul lui „ca și cum” – ca și cum lucrurile povestite s-au întâmplat. În schimb, deschizând o carte de istorie, cititorul se așteaptă să intre într-o lume a evenimentelor petrecute cu adevărat sau măcar să găsească un discurs plauzibil, admisibil și probabil, veridic.

Preda recunoaște că scrie o „literatură legată de istorie și de eveniment”⁴, aceasta nu înseamnă însă că în opera sa de ficțiune trebuie căutat „adevărul așa cum a fost”, ci

¹ Paul Ricoeur, *Memoria, istoria, uitarea*, Traducere de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.

² Ibidem.

³ Ibidem, p. 296.

⁴ Marin Preda, *Imposibila întoarcere*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Cartea Românească, București, 1972, p. 220.

„adevărul așa cum l-a simțit și perceput Preda”. Cu alte cuvinte, topirea vieții reale/istoriei în imaginarul epic (în ficțiune) și a imaginarului epic în cadrele realului, sau, mai bine spus, a face din viață/istorie, materie imaginară și din materie imaginară - viață, existență pleneră, toate acestea alcătuiesc dominanta aventurii pe cont propriu a lui Preda. Din păcate, unii critici, nu doar cititorii neavizați au încercat să compare cu realitatea, cu istoria, opera predistă însă nu întotdeauna asociația aceasta este una fericită pentru că se știe că în ciuda elementelor realității recognoscibile în operă, opera este un univers autonom cu legi de funcționare proprii, care, recrează, reconfigurează, reformulează realitatea.

În cazul literaturii române postbelice, a judeca lucrurile în funcție de datele concrete înseamnă, în primul rând, a avea în vedere două categorii de informații. Prima privește ambianța cultural-literară a epocii, climatul în care s-a realizat literatura epocii respective, iar a doua, pe producătorii înșiși ai literaturii, scriitorii epocii, între care trebuie operate diferențierile necesare. De aceea, pentru o bună receptare și încadrare a operei unui scriitor postbelic, nevoit să trăiască și să scrie într-un regim totalitar, în cazul nostru, Marin Preda, e necesară o schițare a climatului socio-cultural al societății românești din perioada comunistă. Adevărata structură realistă a lui Marin Preda „apartine ficționalului (de)căzut în istorie”⁵, prozatorul având ipostaza de „martor, un martor incomod, taciturn, plin de asperități, al epocii sale”⁶, care i-a demonstrat nu o dată valabilitatea aserțiunii lui Miron Costin că nu vremile sunt sub oameni, ci „bietul om sub vremi”, sau, „omul e o jucărie a soartei”, dacă ar fi să-l parafrazăm pe Victor Petrini, protagonistul din *Cel mai iubit dintre pământeni*.

În cel de-al doilea capitol, *Marin Preda, un scriitor sub comunism*, încercăm să surprindem aspectele „istoriei” în care s-a ivit, a trăit și a scris Marin Preda, istorie care inevitabil și-a pus pecetea asupra creației, s-a absorbit destul de puternic în creație („fără istorie romanul se asfixiază” – mărturisește Preda!). Intrarea lui Preda în tumultul unei istorii absurde are loc odată cu plecarea de acasă pentru a-și urma destinul presimțit: în 1940, Preda merge la școală la București, deoarece Școala Normală de la Cristur-Odorhei a fost transferată aici. Odată cu plecarea la București, are loc despărțirea definitivă de

⁵ Aureliu Goci, *Romane și romancierii în secolul XX*, Editura Fundației PRO, București, 2000, p. 215.

⁶ Ibidem, p. 219.

satul natal și de familie: „Într-o zi, fără să-mi spună, tata luă hotărârea să se despartă de mine. Era în septembrie 1940 ... Înainte să ajung s-o fac eu, *istoria tulbure și amenințătoare dădea buzna peste noi*: școala normală unde învățasem, din Cristur-Odorhei, nu mai exista, împreună cu jumătate din Ardeal ...”⁷ (s. n.).

Istoria și regimul în care Preda și-a trăit cea mai mare parte a vieții au fost de factură comunistă, totalitară. Totalitarismul în cultură și arte, deci și în literatură, a însemnat supremația unui singur curent literar și artistic în sfera gândirii și creativității: realismul socialist, acesta devenind vizibil și obligatoriu în creație, începând cu anul 1949. De atunci, putem vorbi de o literatură angajată social, o literatură pentru „masse”, care a câștigat numeroși adepți. Eroul central era comunistul, *omul nou*, muncitorul înaintat, țăranul care a înțeles sensul vieții noi și a pășit hotărât pe drumul luminos, ascendent al comunismului. Se promova, de asemenea, ura de clasă, prin cultivarea conflictului, de un maniheism primitiv, între personajele pozitive (reprezentând forțele Progresului, Partidul) și cele negative (vrăjmașii desemnați ai partidului: „dușmani de clasă”, „sabotori”, „chiaburi” etc).

În condițiile unui regim totalitar literatura nu poate spune în întregime adevărul, demistificarea are întotdeauna limite și se realizează numai în interiorul anumitor convenții, astăzi însă nu ne interesează în mod prioritar cantitatea de adevăr, ci valoarea estetică, uneori șubrează, datorită nerăbdării de a spune adevărul, concentrării excesive pe mesajul civic al operei sau grabei de a folosi cât mai repede o rețetă de succes. În această situație se află majoritatea romanelor lui Preda, care, de ce să nu recunoaștem, nu au toate aceleași valoare artistică, deși în momentul apariției toate s-au bucurat de succes la public, public însetat de adevăr, sătul de minciuna și ficțiunea în care trăia, căutând în aceste romane adevărul care le lipsea din propria viață și realitate ficționalizate, necăutând astfel, sau, nesesizând, lipsurile estetice ale cărții. Cititorul de astăzi le găsește probabil neinteresante pe multe dintre aceste romane, tocmai pentru că ele nu-i mai satisfac acea sete interioară de adevăr, atât de acută, în perioada comunistă, după cum neinteresante i se pot părea multe alte cărți ale perioadei respective. Niciun scriitor de după război nu s-a bucurat de atâta încredere din partea cititorilor ca Marin Preda (cu toate compromisurile - numeroase și vizibile - pe care le-a făcut).

⁷ Marin Preda, *Viața ca o pradă*, Editura Albatros, București, 1977, p. 58.

Preda propune sintagma „obsedantului deceniu” pe care îl descrie în termenii următori: „în acest deceniu s-a produs un teribil șoc de conștiință. Ceea ce s-a trăit atunci abia urmează să se scrie, și să se scrie lucruri care nu s-au scris niciodată în literatura română, lucruri revelatoare, pe care eu am încrederea că cei care le-au trăit le vor scrie”⁸. Preda însuși va scrie și va descrie efectele „obsedantului deceniu” în romanele sale, începând cu *Moromeții II*, apărut anterior acestei afirmații (probabil își întărea afirmația prin propriul exemplu și/sau propriile intenții), continuând cu *Risipitorii*, *Intrusul* sau *Cel mai iubit dintre pământeni*.

Așa cum menționăm în subcapitolul dedicat rezistenței și/sau colaboraționismului scriitorilor, există multe nuanțe și grade foarte diferite ale „contaminării” acestora. În cadrul operei lui Preda, un exemplu pentru acest aspect ar fi faimosul pasaj din *Delirul* despre Ceaușescu, unde, ar fi nedrept să nu vedem eforturile acestuia de a se îndepărta de modelul urmat în *Desfășurarea* sau *Ana Roșculeț* în care dădea viață unor clișee ale realismului socialist, însă conștiința că scrie într-un regim totalitar căruia trebuie să-i dea tributul, nu l-a părăsit (nici nu avea cum!!!). Altfel spus, relațiile cu puterea comunistă nu se epuizează „la nivelul omogenizării gălbenușului conștiinței morale și artistice cu albușul ideologiei staliniste ori național-comuniste”⁹. Nici nu poate fi vorba de așa ceva, câtă vreme aparatul comunist și ideologia sa erau pe metereze cu vigilența mai mult sau mai puțin ascuțită, dar mereu vigilenți. Ca dovadă că în intervalul de timp dintre apariția nuvelei *Ana Roșculeț* în 1949 și anul apariției *Delirului*, 1975, conștiința morală a lui Preda nu se separă întru totul de ideologia puterii, acest aspect fiind evident mai ales în interviuri, articole, discursuri, mărturisiri, plasându-se mereu între „credință și tăgadă”, adică când laudă regimul, revoluția socialistă promovată de acesta, când îl critică și îl caracterizează ca fiind dominat de „spiritul primar agresiv”. Concesiv, în sensul abdicării de la exigențele pe care conștiința sa scriitoricească i le-a impus, Preda nu a fost. Vremurile i-au impus însă o diminuare a acestor exigențe (Preda fiind conștient că îi e dat să trăiască într-un timp și o istorie în care se întorc vorbele cronicarului cum că „bietul

⁸ Marin Preda, *Creație și morală*, ediție îngrijită de Victor Crăciun și Corneliu Popescu, Prefață și note de Victor Crăciun, Editura Cartea Românească, București, 1989, pp. 602-603.

⁹ Caius Dobrescu, *Modernitatea ultimă. Eseuri*, Editura Univers, București, 1998, p. 175.

om e sub vremi”), iar gradul în care a acceptat să o facă, minim de fapt, trebuie judecat atât în raport cu circumstanțele, cât și cu această conștiință de scriitor.

În cel de-al treilea capitol, surprindem faptul că nuvelistul Preda (avem în vedere volumul de debut, *Întâlnirea din pământuri*) „resimte mai puțin șocul istoriei”¹⁰ chiar dacă transformările sociale erau prefigurate, dar forța lor copleșitoare nu era intuită, prozatorul „nu observă consecvent determinarea socială (istorică - n. n.) a vieții sufletești”¹¹. Acesta se exersează uneori în decuparea unor „felii de viață” stranii, înfățișând, de exemplu, un flăcău care are vedenii, un bătrân care își omoară și jupoaie calul, doi ciobani mânați de porniri animalice, un om care înainte de a muri sugrumă medicul aflat lângă el etc. Fixează, cu alte cuvinte, momente din care nu se desprinde un înțeles mai general, oamenii nu sunt surprinși în „fatalități ale relației” cu un timp și o istorie neiertătoare, existența rurală, „ceata” e insuficient integrată în contextul social, în istorie.

Moromeții I poartă un mesaj adânc, un cod de profunzime care semnalizează o lume, o lume organică, tradițională, în care se înscrie, în determinările ei semnificative (dar nu exclusive), realitatea românească de dinaintea celui de-al doilea război mondial. Este o „carte pentru totdeauna» a satului românesc, a profilului civilizației române moderne, în straturile ei matriciale”¹², însă în volumul doi al romanului, sub impulsul unui timp și al unei istorii nerăbdătoare, această lume organică cu sistemul ei de valori intră într-o zonă de crepuscul. În acest prim volum, țărani își permit să facă politică, să glumească pe seama regelui Carol, să interpreteze istoria, sub auspiciile unui timp răbdător, dar în finalul romanului timpul devine nerăbdător și face loc unei „istorii delirante”.

Instalarea unei delirante istorii este surprinsă în romanul *Delirul* de care ne ocupăm în capitolul al patrulea al tezei noastre. *Delirul* e rezultatul unei aspirații mai vechi a autorului, aceea de „a scrie o carte în care scena pe care evoluează eroii să fie istoria întregii noastre țări”¹³. De asemenea, în roman pare a fi atinsă tema povestitorului îndelung „teoretizată” de Preda. Romanul surprinde tema principală a scrisului lui Marin

¹⁰ Craia Sultana, *Confruntarea cu istoria în Luceafărul*, nr. 13, 26 martie 1977.

¹¹ Dumitru Micu, *Prefață la Marin Preda, Desfășurarea*, Ediție revăzută, Editura tineretului, București, 1964, p. I.

¹² Damian Hurezeanu, *Istoria în opera lui Marin Preda (I) în Apostrof*, nr. 3 (328), 2010.

¹³ Marin Preda, *Creație și morală*, ed. cit., p. 469.

Preda: omul prins în „fatalitatea relațiilor”. Într-un interviu¹⁴, fiind întrebat dacă între primul volum al *Moromeșilor* și ultima carte tipărită *Delirul*, este străbătut drumul de la „boicotarea istoriei” la asumarea ei, Preda precizează că în *Moromeșii I*, timpul se confundă cu istoria, iar eroul principal trăiește într-o oază care pentru el reprezintă timpul de fericire și iluzie, care „ulterior, când istoria devine fapt prezent și răscolitor, oaza despre care vorbeam și anume aceea a iluziei se sfârșește”¹⁵. De aceea, menționează că e normal, natural „ca martorul (scriitorul - n. n.) să descrie în volumul doi și apoi în celelalte cărți viața oamenilor într-o istorie a cărei față este convulsionată”¹⁶. Reporterul îi adresează ulterior o întrebare cheie, și anume când i s-a relevat istoria pentru prima oară, răspunsul scriitorului fiind foarte prompt: „În timpul războiului. Firește că eu îmi trăiam tinerețea cu încredere și seninătate, așa cum se vede în *Delirul*. Însă aveam conștiința că omenirea e încleștată într-o conflagrație”¹⁷.

Prin restructurarea materială, socială și mentală impusă de comunism, resorturile societății românești au fost zdrobite și înlocuite prin structuri și mecanisme inedite. Elita a fost pulverizată; colectivizarea a dezmembrat țărâtimea, considerată până la 1944 drept clasa fundamentală a societății românești, depozitara spiritului și tradițiilor naționale; industrializarea masivă a umplut spațiul citadin cu o masă deznăscută și ușor manevrabilă, astfel că centrul s-a deplasat dinspre sat spre oraș, deplasare efectivă, dar mai ales simbolică.

Firul tradiției este întrerupt și o nouă istorie începe, nu numai diferită dar în totală opoziție cu cea veche; trebuia să ia naștere și o nouă cultură, varianta românească a culturii sovietice. Istoria în care trăiește Preda dar și personajele lui aduce o „lume nouă” și implicit, un „om nou” care înseamnă: partid, ședințe, „progres” (cote, plan de muncă), comisii, „limbaj de lemn”, colectivizare forțată, alfabetizare, șantiere în care vin „intruși” (majoritatea din mediul rural) pentru a construi societatea, femeii care se emancipează din punct de vedere social, muncitori ce se califică rapid și ajung în funcții de conducere, orașe industriale care se ridică peste noapte, intelectuali care suferă ororile comunismului

¹⁴ Marin Preda, *Prefer timpul nostru pe care mă străduiesc să-l cunosc cât mai bine și în care este implicată și viața mea*, interviu realizat de George Arion apărut în *Flacăra*, nr. 51-52, 27 decembrie 1975, pp. 71-72 în Marin Preda, *Creație și morală*, ed. cit., pp. 485-491.

¹⁵ Ibidem, p. 485.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem, pp. 485-486.

etc. Toate aceste aspecte, cu plusurile și minusurile de rigoare, sunt surprinse în opera predistă.

O sintagmă-cheie care se vehicula de către ideologia comunistă era aceea de „popor unic muncitor”¹⁸ ce urma a fi făurit prin „dispariția diferențelor dintre sat și oraș, dintre munca fizică și cea intelectuală”¹⁹ precum și prin procesul de „omogenizare a claselor sociale”²⁰. Clasele sociale supuse pedagogiei transformiste totalitare sunt: proletariatul (clasa progresistă a societății), intelectualitatea (caracterizată prin creativitate, libertate, spirit critic – considerate impedimente în calea progresului) și țărănimia (categoria cea mai retrogradă în ochii puterii, care va opune cea mai serioasă rezistență față de măsura colectivizării). Astfel că în capitolele V și VI analizăm felul în care este reflectată în opera predistă „pedagogia comunistă”, cum se răsfrânge ea asupra acestor categorii sociale.

De pildă, atitudinea personajelor prediste față de colectivizare, „desfășurare” se manifestă fie prin „dumirire”, încântare (Ilie Barbu), fie prin scepticism (Ilie Moromete). Urmând procedura *Desfășurării*, nuvelele *Ferestre întunecate* (1956) și *Îndrăzneala* (1959), reiau tema adaptării țaranului la exigențele vremurilor noi de la sate. Romanul *Moromeții* surprinde crepusculul unei societăți organice, tradiționale, primul volum o anticipează doar, al doilea volum o surprinde la modul clar, tăvălugul istoriei cu măsura colectivizării aduce prefaceri greu de acceptat pentru un țăran ca Ilie Moromete. Problema colectivizării este atinsă tangențial și în romanele *Risipitorii* (unde Petre Sterian, bucureștean, străin de problemele vieții rurale este trimis într-o comună de lângă București pentru a pune bazele unei gospodării agricole; sau în *Cel mai iubit dintre pământeni* unde este surprins eșecul colectivizării).

În *Marele singuratic* e surprinsă ideea - pe care scriitorul nu are curajul să o ducă până la capăt - că fostul activist de partid nu mai crede în „religia” (ideologia comunistă) pe care a propovăduit-o și că înțelege ce greșală ireparabilă a făcut participând la distrugerea modului de viață al tatălui său. În mod surprinzător, în finalul romanului, Niculae Moromete ia hotărârea de a se întoarce la istoria din care odinioară a fost alungat.

¹⁸ Vasile Spiridon, *Perna cu ace, vol. I (Din vremea „obsedantului deceniu”)*, Editura Timpul, Iași, 2004, p. 31.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

Întrebarea firească care se pune în această situație este următoarea: A cui să fie slăbiciunea, a personajului sau a celui care i-a dat viață?! Răspunsul e clar, scriitorul a vrut să prezinte disfuncționalitățile și ororile colectivizării, dar spre sfârșitul romanului s-a răzgândit, dând o nouă șansă partidului și măsurilor sale prin atitudinea personajului său, sau, de ce nu, personajului să îndrepte ceea ce a greșit.

Alfabetizarea este surprinsă în nuvela *Ana Roșculeț* (unde în mod neverosimil, excepțional o muncitoare semi-analfabetă se luminează brusc și ajunge să participe la un Congres internațional al intelectualilor din Polonia), dar și în *Risipitorii* prin descinderile Constanței în periferia bucureșteană, în dorința ei de a lumina această lume pestriță. Totalitarismul este în mod inerent axiofobic (cum spuneam anterior, vrea să omogenizeze clasele sociale). Un astfel de exemplu de om de jos, ajuns în funcții de conducere este, tovarășul Mânăfoaie (din *Risipitorii*), șeful cadrelor de la uzina în care lucrează Vale Sterian, cunoscut în toată uzina prin luările lui de cuvânt, vorbind ca un școlar care psalmodiază o lecție din care nu înțelege nimic; sau directorul combinatului din *Intrusul* este un fost muncitor care între timp se califică „specialist în chimie” și învață cu strășnicie limba rusă (dar și Ana Roșculeț, o dată cu evoluția sa fulminantă, cu alfabetizarea, se crede în stare de lucruri mărețe, chiar să conducă și Filatura); sau un fost asistent la filosofie este trimis să facă munca cea mai de jos, în echipa de deratizare a orașului.

Intrusul surprinde alte „fatalități ale relației”: „lumea nouă” face victime chiar și printre constructorii ei: inginerul Dan este arestat din motive neclare, iar Călin Surupăceanu este alungat din orașul (simbol al noii lumi!) la a cărui edificare a contribuit.

În *Risipitorii* există o tentativă a prozatorului de a acoperi prin subiect o arie vastă a peisajului social, politic, instituțional, cititorul migrând în diferite medii: uzina, școala, spitalul, satul, instituții politice sau de activitate obștească, ni se oferă chiar și o scurtă incursiune în mediile diplomației prin activitatea doctorului Munteanu. Scriitorul panoramează o suprafață socială atât de largă, pentru a surprinde relațiile dintre oameni, majoritatea intelectuali și relația lor cu istoria.

Victor Petrini din *Cel mai iubit dintre pământeni* re trăiește evenimentele propriei vieți tocmai pentru a le regândi, vrea să descâlcească misterioasa „rațiune istorică”, să

pătrundă în miezul oarbei „fatalități”, acesta este „un *inaderent* la lumea nouă”²¹ (s. a.). Astfel, romanul se constituie și într-o aspră judecată asupra timpului în care *spiritul primar agresiv* (cum îl numea Preda în *Imposibila întoarcere*) are prilejul să se manifeste din plin, „să creeze *anomalia* chiar pe un teren unde se agită cele mai nobile idealuri umane și să se folosească de ea în scopul cel mai distructiv posibil”²² (s. a.). Romanul devine o veritabilă dezbatere a condiției intelectualului într-o perioadă tulbură, a „obsedantului deceniu”.

Întreaga operă a lui Marin Preda: creația nuvelistică și romanescă, mărturisirile, dialogurile, interviurile, eseurile, recompune o filosofie de existență, în care a trăi se armonizează cu a gândi și a scrie. Venit din universul rural, Preda a fost educat să judece lumea și integrarea omului în mecanismele și în legile ei la modul cel mai serios, să cultive adevărul pentru a intra în conștiința publicului. În consecință, mecanismele constrângătoare ale istoriei și iluzia libertății umane formează supratema prozei lui M. Preda, în care Ilie Moromete din *Moromeții I, II* și fiul său mezin, Niculae din *Marele singuratic*, doctorul Munteanu din *Risipitorii*, Călin Surupăceanu din *Intrusul*, Paul Ștefan din *Delirul*, Victor Petrini din *Cel mai iubit dintre pământeni*, vor să-și înțeleagă rostul pe lume într-o istorie absurdă, delirantă. Astfel, opera predistă se constituie în meditație asupra existenței și asupra istoriei. Diagnosticul pe care profesorul Cotigă din romanul *Delirul* îl pune lui Paul Ștefan „se aplică tuturor eroilor lui Preda și exprimă poate, în chipul cel mai sugestiv, relația în care se plasează față de timp: ei sunt niște «inspectori din oficiu ai istoriei contemporane»”²³.

Practic, scriitorul a încercat prin întreaga sa operă literară să se sincronizeze cu istoria care a implicat și destinul său omenesc, ca martor trebuind să ofere replici, răspunsuri la convulsionata traiectorie a societății românești de după al doilea război mondial. Construind universuri ficționale, din chiar mijlocul epocii, a „obsedantului deceniu”, Marin Preda s-a implicat fundamental, nu atât în schimbarea lumii, cât în înțelegerea ei.

²¹ Adrian Dinu Rachieru, *Marin Preda. Omul utopic*, Editura Eminescu, București, 1996, p. 87.

²² Cezar Ivănescu, *Revelația vieții în Luceafărul*, nr. 21, 24 mai 1980, p. 9.

²³ Monica Spiridon, ed. cit., p. 72.

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ (SELECTIV)

a) DICȚIONARE ȘI ISTORII LITERARE

Crăciun, Victor, *Confesiuni sonore. O istorie a literaturii române la microfon*, Editura Cartea Românească, București, 1980.

Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, volumul II, Editura Artemis, București, 1995.

Dicționar analitic de opere literare românești, vol. I, II, III, IV, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Coordonare și revizie științifică Ion Pop, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000.

Dicționar cronologic. Literatura română, coordonatori I. C. Chițimia, Al. Dima, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979.

Dicționar de literatură română (scriitori, reviste, curente), coordonator Dim. Păcurariu, Editura Univers, București, 1979.

Dicționarul esențial al scriitorilor români, coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu, Editura Albatros, București, 2000.

Dicționarul general al literaturii române, Coordonator Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.

Iancu, Marin, Vlădescu, Andreea, *Marin Preda. Dicționar de personaje*, Editura Festina, București, 1995.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

Micu, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, Editura SAECULUM I.O., București, 2000.

Moraru, Titus; Manilici, Călin (coordonatori), *Literatura română – Crestomație de critic și istorie literară*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.

Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române de la început până azi*, Editura Univers, București, 1981.

Piru, Alexandru, *Istoria literaturii române*, Editura Grai și suflet - Cultura Națională, București, 1994.

Popa, Marian, *Dicționar de literatură română contemporană*, Editura Albatros, București, 1971.

Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, volumul I, *23 august 1944-22 decembrie 1989*, Versiune revizuită și augmentată, Editura Semne, București, 2009.

Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. III, *1944-1984*, Editura Minerva, București, 1987.

Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. 6, *Dezvoltarea prozei și dramaturgiei românești în a doua jumătate a secolului XX (1944-2000)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

Simion, Eugen (coord.), *Dicționarul General al Literaturii Române (P/R)*, vol. V, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006.

Ștefănescu, Alex, *Istoria literaturii române contemporane, 1941-2000*, Editura Mașina de Scris, București, 2005.

Ungureanu, Cornel, *Istoria secretă a literaturii române*, Editura Aula, Brașov, 2007.

b) VOLUME: ESEURI, STUDII, MONOGRAFII

Arendt, Hannah, *Originile totalitarismului*, Traducere de Ion Dur și Mircea Ivănescu, Editura Humanitas, București, 1994.

Aristotel, *Poetica*, Ediția a III- a, îngrijită de Stella Petecel, Editura Iri, București, 1998.

Aron, Raymond *Introduction à la philosophie de l'histoire*, Paris, Galimard, 1938.

Aron, Raymond, *Lupta de clasa. Noi prelegeri despre societățile industriale*, Traducere de Giuliano Sfichi, Postfață de Dan Pavel, Editura Polirom, Iași, 1999.

Assunto, Rosario, *Peisajul și estetica*, vol. I, Traducere de Olga Mărculescu, Dan Grigorescu, Vittorio Stella, Editura Meridiane, București, 1986.

Atanasiu, Victor, *Viața lui Ilie Moromete*, Editura Cartea Românească, București, 1984.

Aucouturier, Michel, *Realismul socialist*, Traducere din limba franceză de Lucia Flonta, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

Bălu, Ion, *Marin Preda*, Editura Albatros, București, 1976.

Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, Traducere de Nicolae Iliescu, Prefață de Marian Vasile, Editura Univers, București, 1982.

Barbu, Marian, *Aspecte ale romanului românesc contemporan*, vol. I, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1993.

Barbu, Marian, *Aspecte ale romanului românesc contemporan*, vol. II, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1995.

Besançon, Alain, *Originile intelectuale ale leninismului*, Traducere de Lucreția Văcar, Editura Humanitas, București, 1993.

Blaa, Lucian, *Cultură minoră și cultură majoră, în Trilogia culturii*, Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă, București, 1944.

Bodiștean, Florica, *Marin Preda sau despre complexele creației*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2002.

Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.

Boia, Lucian, *Jocul cu trecutul. Istoria între adevăr și ficțiune*, Editura Humanitas, București, 1998.

Boia, Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, Traducere din franceză de autor, ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2005.

Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, Traducere din franceză de Tatiana Mochi, Editura Humanitas, București, 2000.

Bourdieu, Pierre, *Regulile artei. Geneza și structura câmpului literar*, Ediția a II-a, într-o nouă versiune, Traducere din limba franceză de Laura Albulescu și Bogdan Ghiu, Prefață de Mircea Martin, Grupul Editorial Art, București, 2007.

Botez, Mihai, *Intelectualii din Europa de Est (Intelectuali est-europeni și statul național-comunist)*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1993.

Buciu, Marian, Victor, *Zece prozatori exemplari. Perioada comunistă*, Editura EURO PRESS GROUP, București, 2007.

- Bugariu, Voicu, *Analogon*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
- Bugariu, Voicu, *Existențe ironice. Personajele lui Marin Preda*, Editura LiterNet, 2006.
- Bumbac, Mihaela, *Conștiința scrisului la Marin Preda*, Editura România Press, București, 2005.
- Burke, Peter, *Istorie și teorie socială*, Editura Humanitas, București, 1999.
- Caravia, Paul - coordonator științific, *Gândirea interzisă. Scrieri cenzurate*, Cuvânt înainte academician Virgil Câdea, Editura Enciclopedică, București, 2000.
- Cassian, Nina, *Memoria ca zestre*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2003.
- Călinescu, Alexandru, *Biblioteci deschise*, Editura Cartea Românească, București, 1986.
- Choay, Françoise, *Urbanismul: utopii și realități*, Traducere de Kázmér Kovács, Editura Paideia, București, 2002.
- Ciobanu, Marian, *Marin Preda – monografie sentimentală*, Editura Tip Naste și Caligraf, Pitești, 1998.
- Ciobanu, Nicolae, *Incursiuni critice*, Editura Facla, București, 1975.
- Ciobanu, Nicolae, *Însemne ale modernității*, Editura Cartea Românească, București, 1977.
- Codreanu, Theodor, *Provocarea valorilor*, Editura Porto-Franco, Galați, 1997.
- Cordoș, Sanda, *În lumea nouă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003.
- Cordoș, Sanda, *Literatura între revoluție și reacțiune. Problema crizei în literatura română și rusă a secolului XX*, Ediția a II-a adăugită, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2002.
- Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan 1945-1985, I, Realismul*, Editura Eminescu, București, 1988.
- Cosma, Anton, *Romanul românesc contemporan 1945-1985, II, Metarealismul*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
- Crăciun, Victor, *Marin Preda-necunoscut*, Ediție de Cristiana Crăciun, Cuvânt înainte de Eugen Simion, Editura Semne, București, 2003.
- Cristea, Dan, *Arcadia imaginată*, Editura Cartea Românească, București, 1977.
- Cristea-Enache, Daniel, *Concert de deschidere*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.

- Cristea, Valeriu, *Alianțe literare - 5 studii critice*, Editura Cartea Românească, București, 1977.
- Cristea, Valeriu, *Domeniul criticii*, Editura Cartea Românească, București, 1976.
- Cristea, Valeriu, *Interpretări critice*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
- Cristea, Valeriu, *A citi, a scrie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1992.
- Cristea, Valeriu, *Spațiul în literatură – forme și semnificații*, Editura Cartea Românească, București, 1979.
- Crohmălniceanu, Ovid. S., *Amintiri deghezate*, Editura Nemira, București, 1994.
- Crohmălniceanu, Ovid. S., *Pâinea noastră cea de toate zilele*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
- Damian, S., *Directii și tendințe în proza nouă*, Editura pentru literatură, București, 1963.
- Damian, S., *Încercări de analiză literară*, E.S.P.L.A., București, 1956.
- Damian, S., *Intrarea în castel*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
- Dimisianu, Gabriel, *Prozatori de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1970.
- Dimisianu, Gabriel, *Clasici români din secolele XIX și XX*, Editura Eminescu, București, 1996.
- Dimisianu, Gabriel, *Valori actuale*, Editura Eminescu, București, 1974.
- Dincă, Dumitru Ion, *Piramidele Bărăganului*, Editura Eminescu, București, 1983.
- Dobrescu, Caius, *Modernitatea ultimă. Eseuri*, Editura Univers, București, 1998.
- Dobrincu, Dorin, Constantin Iordachi (editori), *Țărâtimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949- 1962)*, Cuvânt înainte de Gail Kligman și Katherine Verdery, Editura Polirom, București, 2005.
- Dumitrescu, Savu, *Marin Preda între viață și moarte*, Casa Editorială Odeon, București, 1992.
- Durant, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Traducere de Marcel Aderca, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- Eco, Umberto, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeticile contemporane*, Prefață și traducere de Cornel Mihai, Editura pentru Literatură Universală, București, 1969.
- Eco, Umberto, *Tratat de semiotică generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

Eliade, Mircea, *Eseuri. Mitul eternei reînțarceri. Mituri, vise și mistere*, Traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Științifică, București, 1991.

Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și formarea „omului nou”*, Prefață de Daniel Barbu, Postfață de Petru Ignat, Editura Nemira, București, 1999.

Filerot, Sergiu, *Reîntâlniri*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

Gabany, Anneli Ute, *Literatura și politica în România după 1945*, Traducere din limba germană de Irina Cristescu, Editura Fundației Culturale Române, București, 2001.

Geacăr, George, *Marin Preda și mitul omului nou*, Editura Cartea Românească, București, 2004.

Genette, Gerard, *Introducere în arhitext. Ficțiune și dicțiune*, Traducere și prefață de Ion Pop, Editura Univers, București, 1994.

George, Alexandru, *Alte reveniri, restituiri, revizuri*, Editura Cartea Românească, București, 2003.

George, Alexandru, *Capricii și treceri cu gândul prin spații*, Editura Albatros, București, 1994.

George, Alexandru, *Reveniri, restituiri, revizuri*, Editura Cartea Românească, București, 1999.

Glodeanu, Gheorghe, *Dimensiuni ale romanului contemporan*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1998.

Glodeanu, Gheorghe, *Măștile lui Proteu. Ipostaze și configurații ale romanului românesc*, Fundația Culturală LIBRA, București, 2005.

Goci, Aureliu, *Răzbunarea lui Moromete sau Marin Preda și fericirea de a fi contrazis de istorie*, Casa Editorială Curierul Dunării București, (f. a.)

Goci, Aureliu, *Romane și romancierii în secolul XX*, Editura Fundației PRO, București, 2000.

Grigor, Andrei, *Marin Preda- Incomodul*, Editura Porto-Franco, Galați, 1996.

Grigor, Andrei, *Romanele lui Marin Preda*, Editura Aula, Brașov, 2003.

Grigurcu, Gheorghe, *Amurgul idolilor*, Editura Nemira, București, 1999.

Harouel, Jean-Louis, *Istoria urbanismului*, Traducere de Anca Brătuleanu, Editura Meridiane, București, 2001.

Hațiegan, Anca, *Cărțile omului dublu. Teatralitate și roman în regimul comunist*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2010.

Horodincă, Georgeta, *Structuri libere*, Editura Eminescu, București, 1970.

Ionescu, Ghiță, *Communism in Rumania, 1944-1962*, Oxford University Press, Londra, 1964.

Iorgulescu, Mircea, *Ceara și sigiliul*, Editura Cartea Românească, București, 1982.

Iorgulescu, Mircea, *Critică și angajare*, Editura Eminescu, București, 1981.

Iorgulescu, Mircea, *Rondul de noapte*, Editura Cartea Românească, București, 1974.

Iosifescu, Silvian, *Drumuri literare*, E.S.P.L.A., București, 1957.

Istrate, Ion, *Panorama romanului proletcultist (1945-1964)*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 2003.

Istrate, Ion, *Romanul „obsedantului deceniu”(1945- 1964). O radiografie alfabetică*, Editura Diamondia, Cluj- Napoca, 1995.

Ivașcu, George, *Confruntări literare, III*, Editura Eminescu, București, 1988.

Ivănescu, Cezar, *Pentru Marin Preda*, Editura Timpul, Iași, 1996.

Jean, Raymond, *Practica literaturii*, Traducere de Mioara Izverna și Radu Toma, Editura Univers, București, 1982.

Jowitt, Keneth, *Revolutionary Breakthroughs and National Development: The Case of Romania, 1944-1965*, University of California Press, Berkeley, 1971.

Kideckel, David A., *Colectivism și singurătate în satele românești*, Traducere de Șerban Văetiși (coord.), Alina Branda, Gyula Kozák, Note de Șerban Văetiși, Editura Polirom, Iași, 2006.

Lefter, Ion, Bogdan, *Scurtă istorie a romanului românesc (cu 25 de aplicații)*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.

Leonte, Liviu, *Prozatori contemporani*, vol. I (neprecizat), Editura Junimea Iași, 1984.

Leonte, Liviu, *Prozatori contemporani*, vol. II, Editura Junimea, Iași, 1989.

Lovinescu, Monica, *Etica neuitării*, antologie și prefață de Vladimir Tismăneanu, Editura Humanitas, București, 2008.

Lovinescu, Monica, *Insula șerpilor. Unde scurte*, VI, Editura Humanitas, București.

Llosa, Mario Vargas, *Adevărul minciunilor*, Traducere de Luminița Voina-Răuț, Editura Alfa, București, 1999.

- Llosa, Mario Vargas, *Scrisori către un tânăr romancier*, Traducere din spaniolă de Mihai Cantuniari, Editura Humanitas, București, 1997.
- Lungu, Dan, *Construcția identității într-o societate totalitară. O cercetare sociologică asupra scriitorilor*, Editura Junimea, Iași, 2003.
- Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, Editura Gramar, București, 2003.
- Manolescu, Nicolae, *Decalogul criticii literare*, Ediție îngrijită de Alexandru Cistelean, Editura Aula, Brașov, 2005.
- Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică, 2; Proza, Teatrul*, Editura Aula, Brașov, 2001.
- Manu, Emil, *Eseu despre generația războiului*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
- Manu, Emil, *Viața lui Marin Preda*, Editura Vestala, București, 2003.
- Marcea, Pompiliu, *Varietăți literare*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1983.
- *** *Marin Preda interpretat de...*, Antologie, argument, tabel cronologic de Mihai Ungheanu, Editura Eminescu, București, 1976.
- *** *Marin Preda pe meleaguri natale*, Reportaje și interviuri de Gheorghe Filip, Editura Teleormanul Liber, Slatina, 2002.
- Marino, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, volumul III, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
- Marino, Adrian, *Politică și cultură, Pentru o nouă cultură română*, Editura Polirom, Iași, 1996.
- Mihăescu, Valentin, *Timp și mod*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
- Mihăilescu, Florin, *De la proletcultism la postmodernism (O retrospectivă critică a ideologiei literare postbelice)*, Editura Pontica, Constanța, 2002.
- Mincu, Marin, *Critice, II*, Editura Cartea Românească, București, 1971.
- Mocanu, Marin, Radu, *Cenzura Comunistă (Documente)*, Editura Albatros, București, 2001.
- Mugur, Florin, *Convorbiri cu Marin Preda*, Editura Cartea Românească, București, 1973.
- Mugur, Florin, *Profesiunea de scriitor*, Editura Albatros, București, 1979.
- Munteanu, Cornel, *Marin Preda - fascinația iubirii*, E.D.P., București, 1996.

Nanu, Emil, *Viața lui Marin Preda*, Editura Vestala, București, 2003.

Negoită, Ion, *Scriitori contemporani*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.

Negoitescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Ediție îngrijită de Dan Damaschin, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1994.

Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, Editura Cartea Românească, București, 2008.

Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism, Proza*, ediția a II-a, Editura Fundației Pro, București, 2006.

Nițescu, M., *Sub zodia proletcultimului. Dialectica puterii*, Ediție îngrijită de Mircea Ciurdaru, Editura Humanitas, București, 1995.

Odangiu, Marian, *Romanul politic*, Editura Facla, Timișoara, 1984.

Oprea, Alexandru, *Mișcarea prozei*, Editura pentru Literatură, București, 1967.

Oprea, Nicolae și Călin Vlasie, *Literatura română postbelică între impostură și adevăr*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.

Paleologu, Alexandru, *Alchimia existenței*, ediția a II-a, revăzută, Editura Humanitas, București, 1997.

Paraschivescu, Miron, Radu, *Jurnalul unui cobai*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1994.

Pavelescu, Alina, *Colivia de catifea. Funcția politică a intelectualului în comunism, în P.C.R. și intelectualii în primii ani ai regimului Ceaușescu (1965-1972)*, Ediție de documente elaborată de: Alina Pavelescu, Laura Dumitru, București, 2007.

Păunescu, Adrian, *Sub semnul întrebării*, Editura Cartea Românească, București, 1971.

Pecie Ion, *Romancierul în fața oglinzii*, Editura Cartea Românească, București, 1989.

Petrescu Ion, *Scriitori români și străini*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1973.

Petcu, Marian, *Puterea și cultura. O istorie a cenzurii*, Cuvânt înainte de Mihai Coman, Editura Polirom, Iași, 1999.

Pop, Sânziana, *Propuneri pentru paradis*, Editura Junimea, Iași, 1975.

Popa, Marian, *Competență și performanță*, Editura Cartea Românească, București, 1982.

Popa, Mircea, *Estuar*, E.D.P., București, 1995.

Popescu, Marieta, *Marin Preda*, Editura Recif, București, 1995.

Popovici, Vasile, *Eu, personajul*, Editura Cartea Românească, București, 1988.

Popovici, Vasile, *Lumea personajului*, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1997.

Popovici, Vasile, *Marin Preda – Timpul dialogului*, Editura Cartea Românească, București, 1983.

Preda, Sorin, *Moromeții - ultimul capitol*, Editura Academiei Române, București, 2010.

Rachieru, Dinu, Adrian, *Marin Preda. Omul utopic*, Editura Eminescu, București, 1996.

Rachieru, Adrian Dinu, *Vocația sintezei. Eseuri asupra spiritualității românești*, Editura Facla, Timișoara, 1985.

Raicu, Lucian, *Practica scrisului și experiența lecturii*, Editura Cartea Românească, București, 1977.

Raicu, Lucian, *Structuri literare*, Editura Eminescu, București, 1973.

Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, Traducere de Vasile Tonoiu, Editura Humanitas, București, 1995.

Ricoeur, Paul, *Istorie și adevăr*, Traducere și prefață de Elisabeta Niculescu, Editura Anastasia, București, 1996.

Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, Traducere de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.

Ricoeur, Paul, *Temps et récit*, t. III, Paris, Éd. du Seuil, 1985.

Regman, Cornel, *Colocvial*, Editura Eminescu, București, 1976.

Regman, Cornel, *Patru decenii de proză literară românească*, selecția textelor și ediție îngrijită de Ștefăniță Regman, Editura Institutului Cultural Român, București, 2004.

Revel, Jean-François, *Cunoașterea inutilă*, Traducere din franceză de Dan C. Mihăilescu, Editura Humanitas, București.

Râpeanu, Valeriu, *Interferențe spirituale*, Editura Eminescu, București 1970.

Romanul românesc în interviuri, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Editura Minerva, București, 1986.

Sângeorzan, Zaharia, *Conversații critice*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.

Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism 1957-1958*, București, Editura Cartea Românească, 1999.

Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism 1949-1951, Întemeietori și capodopere*, Ediția a II-a cu trei texte teoretice ale autoarei, Editura Cartea Românească, București, 2007.

Selejan, Ana, *Trădarea intelectualilor. Reeducare și prigoană*, Ediția a II-a cu indice de nume și o prefață a autoarei, Editura Cartea Românească, București, 2005.

Serviciul Român de Informații, *Cartea albă a Securității – Istorii literare și artistice: 1969-1989*, coordonator Mihai Pelin, Editura Presa Românească, București, 1996.

Simuț, Ion, *Diferența specifică*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1982.

Simuț, Ion, *Incursiuni în literatura actuală*, Editura Cogito, Oradea, 1994.

Simuț, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2004.

Stănescu, Constantin, *Cronici literare*, Editura Cartea Românească, București, 1971.

Simion Eugen, Cornu, Aurora, *Convorbiri despre Marin Preda*, Editura Albatros, București, 1998.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, I, Editura Cartea Românească, București, 1978.

Simion, Eugen, *Sfidarea retoricii*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

Simion, Eugen, *Întoarcerea autorului, Eseuri despre relația creator-operă*, București, Editura Cartea Românească, 1981.

Simion, Eugen, *Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, Editura Cartea Românească, București, 1977.

Smeu, Grigore, *Marin Preda. O filosofie a naturii*, Editura Garamond, București, 1993.

Sorescu, Marin, *Ușor cu pianul pe scări*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

Spiridon, Monica, *Marin Preda: Paradoxul despre actor*, Editura „Scrisul Românesc”, Craiova, 2009.

Spiridon, Monica, *Omul supt vremi (Eseu despre Marin Preda, romancierul)*, Editura Cartea Românească, București, 1993.

Spiridon, Vasile, *Perna cu ace, vol. I (Din vremea „obsedantului deceniu”)*, Editura Timpul, Iași, 2004.

Stănescu, C., *Cronici literare*, Editura Cartea Românească, București, 1971.

Șipoș, Mariana, *Dosarul “Marin Preda” (viața și moartea unui scriitor în procese-verbale, declarații, arhive ale Securității, mărturii și foto-documente)*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.

Ștefănescu, Alex, *Prim-plan (35 de profiluri de scriitori contemporani dispuse în ordine cronologică)* Editura Eminescu, București, 1987.

Tănase, Stelian, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej, 1948-1965*, Editura Humanitas, București, 1998.

- *** *Timpul n-a mai avut răbdare: Marin Preda*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
- Tismăneanu, Vladimir, *Mizeria utopiei. Criza ideologiei marxiste în Europa Răsăriteană*, Traducere de Laura Lipovan, Editura Polirom, Iași, 1997.
- Todorov, Tzvetan *Poetica. Gramatica Decameronului*, Traducere de Paul Miclău, Editura Univers, București, 1975.
- Trandafir, Constantin, *Permanențe literare românești*, Editura „Porto-Franco”, Galați, 1998.
- Țeposu, G., Radu, *Viața și opiniile personajelor*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
- Ungheanu, Mihai, *Arhipelag de semne*, Editura Cartea Românească, București, 1975.
- Ungheanu, Mihai, *Interviuri neconvenționale*, Editura Cartea Românească, București, 1982.
- Ungheanu, Mihai, *Marin Preda, Vocație și aspirație*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Amarcord, Timișoara, 2002.
- Ungheanu, Mihai, *Pădureade simboluri*, Editura Cartea Românească, București, 1975.
- Ungureanu, Cornel, *Contextul operei*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
- Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
- Ungureanu, Cornel, *Proză și reflexivitate*, Editura Eminescu, București, 1977.
- Vlad, Ion, *Convergențe*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1972.
- Vlad, Ion, *Lectura romanului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
- Vlădescu, Andreea, *Marin Preda sau triumful conștiinței*, Editura Cartea Românească, București, 1993.
- Voncu, Răzvan, *Despre Preda și alte eseuri neconvenționale*, Editura Semne, București, 2003.
- Wellek, René, Austin Waren, *Teoria literaturii*, Traducere de Rodica Tiniș, Studiu introductiv și note de Sorin Alexandrescu, Editura pentru literatură universală, București, 1967.
- Zamfirescu, Dan, *Accente și profiluri*, (1963-1983), Editura Cartea Românească, București, 1983.

Zane, Rodica, *Marin Preda*, Editura Aula, Braşov, 2001.

c) PUBLICISTICĂ: STUDII ŞI ARTICOLE

Alexa, Iulia, *Femei, comunism, psihanaliză în România literară*, nr. 45, 2002.

Andriescu, Alexandru, *Destinul unui personaj în Convorbiri literare*, nr. 6, 1972.

Andriescu, Alexandru, *O viziune românească asupra istoriei în Convorbiri literare*, nr. 3, 1975.

Ardeleanu, Virgil, *Moromeţii, vol. II în Steaua*, nr. 1, 1968.

Bălu, Ion, *Debutul lui Marin Preda în România literară*, nr. 16, 19 aprilie, 1973.

Bălu, Ion, *Desfăşurarea şi conotaţiile ideologice ale epocii în Viaţa românească*, nr. 10-11, 2002.

Bedrosian, Magdalena, *Simt nevoia să vorbesc*, în *Literatorul*, nr. 7/1992.

Bârna, Nicolae, *Marin Preda: romanul psihologic rural în Caiete critice*, nr. 8-10/2002.

Boldea, Iulian, *Comunismul şi tranziţia în Apostrof*, anul XX, nr. 12 (243), 2009.

Bratu, Horia, *Ana Roşculeţ (nuvelă) de Marin Preda*, în *Contemporanul*, nr. 176, 17 februarie, 1950.

Bratu, Savin, *Însemnări despre nuvela românească contemporană în Viaţa românească*, nr. 12, 1964.

Breban, Nicolae, *Renaşterea esteticului în Vatra*, serie nouă, nr. 9-10 (402-403), septembrie-octombrie 2004.

Bucur, Marin, *Marin Preda: Risipitorii în Luceafărul*, nr. 21, 1963.

Bugariu, Voicu, *El ne-a dat paradisul pierdut în Luceafărul*, nr. 21, 24 mai, 1980.

Bugariu, Voicu, *Glose la opera lui Marin Preda în România literară*, nr. 46, 13 noiembrie, 1980.

Bugariu, Voicu, *Ironia lui Moromete în România literară*, nr. 42, 18 octombrie, 1979.

Bugariu, Voicu, *Marin Preda – nuvelistul în Argeş*, nr. 1, martie, 1979.

Bugariu, Voicu, *Marin Preda: „Risipitorii” în Astra*, nr. 45, februarie 1970.

Caiete critice, nr. 3-4, 1987 (număr închinat lui Marin Preda).

Caraion, Ion, *Criza culturii românești în Jurnalul de dimineață*, 17 octombrie, 1947.

Caraion, Ion, *Criza omului în Jurnalul de dimineață*, 19 decembrie, 1946.

Călinescu, Matei, *Intrusul în Luceafărul*, nr. 50, 14 decembrie, 1968.

Călinescu, Matei, *Întâlnirea din pământuri în Gazeta literară*, nr. 32, 1960.

Cesereanu, Ruxandra, *Romanul obsedantului deceniu în Steaua*, nr. 10-11, 1994.

Ciobanu, Nicolae, „*Cel mai iubit dintre pământeni*” în *Luceafărul*, nr. 11, 15 martie, 1980.

Ciobanu, Nicolae, „*Marin Preda: Imposibila întoarcere*” în *Luceafărul*, nr. 32, 1972.

Coroiu, Constantin, *Marin Preda i-a precedat pe istorici în Adevărul literar și artistic*, nr. 152, 7 februarie, 1993.

Coroiu, Constantin, *Marin Preda și „cărțile care crestează sufletul” în Adevărul literar și artistic*, nr. 731, 24 august, 2004.

Coroiu, Constantin, *Marin Preda și cel mai greu roman al său în Adevărul literar și artistic*, nr. 730, 17 august, 2004.

Cosașu, Radu, *Preda oportunul în Dilema*, nr. 85/1994.

Cosma, Anton, „*Moromeții*” sau estetica normalității subversive în *Transilvania*, nr. 5, mai 1980.

Cosma, Anton, *Marin Preda sau omul în istorie în Vatra*, nr. 12, 20 decembrie, 1978.

Craia, Sultana, *Confruntarea cu istoria în Luceafărul*, nr. 13, 26 martie, 1977.

Crăciun, Victor, *Marin Preda despre „Era ticăloșilor” în Caiete critice*, nr. 1/1990.

Crăciun, Victor, *Mărturia marilor conștiințe scriitoricești în Contemporanul*, nr. 33, 15 august, 1986.

Cristea-Enache, Daniel, *Pe ce te bazezi, Marin Preda în Adevărul literar și artistic*, nr. 520, 30 mai, 2000.

Cristea, Valeriu, *O polemică literară în „Cel mai iubit dintre pământeni” în Caiete critice*, nr. 1-2, 1983.

Cristea, Valeriu, „*Parabolele*” lui Niculae Moromete în *Luceafărul*, nr. 10, 4 martie 1972.

Cristea, Valeriu, *Un moment de sinteză în România literară*, nr. 6, 6 februarie, 1975.

Cristoiu, Ion, *Triumful talentului în Luceafărul*, nr. 51, 24 decembrie, 1983.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Când criticul... în România literară*, nr. 22, 1975.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Întâlnirea din pământuri* în *Contemporanul*, nr. 82, 1948.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Un roman polemic* în *Viața românească*, nr. 9, 1956.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Marin Preda: „Risipitorii”* în *Gazeta literară*, nr. 43, 1962.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Secretul unui succes literar* în *Contemporanul*, nr. 41, 8 octombrie, 1971.

Crohmălniceanu, Ov. S., *Un privilegiu literar* în *Luceafărul*, nr. 10, 4 martie, 1972.

Cubleșan, Constantin, *Moromeții, vol. II* în *Tribuna*, nr. 47, 1967.

Cubleșan, Constantin, *O criză a dinamicii (Risipitorii)* în *Tribuna*, nr. 43, 22 octombrie, 1970.

Damian, S., *Porți închise* în *România literară*, nr. 35, 4-10 noiembrie, 1992.

De ce Marin Preda? (Dezbateri. Participanți: Mircea Zăciu, Valeriu Cristea, Eugen Simion, Magdalena Bedrosian, Sebastian Vlad Popa) în *Caiete critice*, nr. 7-8-9, 1992.

Diaconescu, Ioana, *Documente: Scriitori în arhiva CNSAS: Marin Preda – “Un scriitor cu atitudine ostilă”* în *Dosarul Editorul, România literară*, nr. 43, 31 octombrie, 2008.

Dimisianu, Gabriel, *O aventură a conștiinței* în *România literară*, 22 iunie, 1987.

Dimisianu, Gabriel, *Ceva despre disidență și disidenți* în *România literară*, nr. 42, 26 octombrie, 2007.

Dimisianu, Gabriel, *Individ și istorie* în *România literară*, nr. 6, 6 februarie, 1975.

Dimisianu, Gabriel, *Momentul literar 1945-1948 – primul Marin Preda* în *România literară*, nr. 45, 2002.

Dimisianu, Gabriel, *Nuvelele lui Marin Preda* în *România literară*, nr. 31, 31 iulie, 1969.

Dimisianu, Gabriel, *Posteritatea lui Marin Preda* în *România literară*, nr. 32, 5 august, 1982.

Dimisianu, Gabriel, *Recitind „Imposibila întoarcere”* în *România Literară*, 5 noiembrie, 2010.

Dimisianu, Gabriel, *Roman și viziune* în *Luceafărul*, nr. 12, 21 martie, 1970.

Dobrescu, Caius, *Despre originile temei „culturii proletare”* în *Vatra*, nr. 3-4, 2004.

Dumitrescu, Geo, *Pentru ascuțirea vigilenței în lupta împotriva naturalismului (Pe marginea nuvelei Ana Roșculeț)*, I în *Flacăra*, nr. 12, 25 martie, 1950.

Dumitrescu, Geo, *Pentru ascuțirea vigilenței în lupta împotriva naturalismului (Pe marginea nuvelei Ana Roșculeț)*, II în *Flacăra*, nr. 13, 1 aprilie, 1950.

Dumitriu, Dana, *Marin Preda - o mare vocație civică în Argeș*, nr. 9, 4 martie, 1971.

Foață, Șerban, *Corelația tipurilor literare și temelor în proza lui Marin Preda în Orizont*, nr. 8, 1964.

Fulger, Mihai, „*Intrusul*”, un valoros roman psihologic în *Caiete critice*, nr. 8-10/2002.

George, Alexandru, *Cuvântul unui ticălos în Luceafărul*, nr. 25, 23 iunie, 1993.

George, Alexandru, *O tristă și semnificativă întâlnire în Convorbiri literare*, nr. 8, 12 aprilie, 1990.

George, Alexandru, *Un caz de patologie literară în Luceafărul*, nr. 27/1993.

Georgescu, Paul, *Recitind „Întâlnirea din pământuri” în Viața românească*, nr. 9, 1965.

Georgescu, Paul, „*Risipitorii*” roman de Marin Preda în *România liberă*, 5671, 1963.

Ghidirmic, Ovidiu, *Nuvelistica lui Marin Preda în Ramuri*, nr. 2, 15 februarie, 1972.

Grigor, Andrei, *Înscrierea în destin. Marin Preda în Literatorul*, nr. 32-34, 11-31 august, 1995.

Grigurcu, Gheorghe, *Conspect Marin Preda în Familia*, nr. 5, mai 1992.

Grigurcu, Gheorghe, *Despre Marin Preda, neconvențional în Contemporanul –Ideea Europeană*, nr. 15, 27 iulie, 1990.

Grigurcu, Gheorghe, *Epilog la un articol despre Marin Preda în Contemporanul- Ideea Europeană*, nr. 6 (43), 8 februarie, 1991.

Grigurcu, Gheorghe, *Marin Preda în Familia*, nr. 4, aprilie, 1975.

Grigurcu, Gheorghe, *Marin Preda eseist în Cronica*, nr. 33, 15 august, 1980.

Grigurcu, Gheorghe, *O scrisoare a lui Marin Preda în Cafeneaua literară*, nr. 7 (82), iulie 2010.

Grigurcu, Gheorghe, *Un act de vânzare-cumpărare în Familia*, nr. 6, iunie, 1997.

Horasangian, Bedros, *Posibila întoarcere în Vatra*, nr. 11, 1986.

Horodincă, Georgeta, *Cu privire la două fraze. Confruntări în România literară*, nr. 1, 5 ianuarie, 1978.

Horodincă, Georgeta, *Personaje neobservate în România literară*, nr. 32, 5 august, 1982.

Hurezeanu, Damian, *Istoria în opera lui Marin Preda (I) în Apostrof*, nr. 2 (237), 2010.

Hurezeanu, Damian, *Istoria în opera lui Marin Preda (II) în Apostrof*, nr. 3 (238), 2010.

Iancu, Marian, *Marin Preda: Corespondența de tinerețe în România literară*, nr. 37, 2004.

Iorgulescu, Mircea, *Romanul unei năzuințe morale în România literară*, nr. 51, 14 decembrie, 1972.

Ivănescu, Cezar, *Patosul realității la Marin Preda în Convorbiri literare*, nr. 4, aprilie 1977.

Ivănescu, Cezar, *Revelația vieții în Luceafărul*, nr. 21, 24 mai, 1980.

Ivănescu, Cezar, *Romanul unor vremi apuse în Luceafărul*, nr. 7, 15 februarie, 1975.

Ivănescu, Cezar, *Scrisoare în Luceafărul*, nr. 20 (942), 18 mai, 1980.

Jela, Doina, *Proletcultismul în Vatra*, nr. 3-4, 2004.

Laurențiu, Dan, *Școala moralistului în Luceafărul*, nr. 7, 15 februarie, 1975.

Lăzărescu, Marian, *Recitind „Intrusul” în Familia*, nr. 42, februarie, 1969.

Lefter, Ion Bogdan, *O cheie ascunsă în România literară*, nr. 32, 5 august, 1982.

Leonte, Liviu, *Marin Preda - romanul condiției umane în Cronica*, nr. 10, octombrie 1998.

Locusteanu, R. A., *Istoria ca dimensiune a existenței în opera lui Marin Preda în Tribuna*, nr. 9, 4 martie, 1971.

Locusteanu, R. A., *Istoria ca dimensiune a operei lui Marin Preda în Tribuna*, nr.10, 11 martie, 1971.

Lotreanu, Ion, *Meditațiile unui scriitor în Luceafărul*, nr. 46, 14 noiembrie, 1975.

Lungu, Ion, *Destin și perspectivă în Tribuna*, nr. 8, 19 februarie, 1970.

Lungu, Ion, *Un eveniment literar în Tribuna*, nr. 43, 1962.

Lungu, Ion, *Un prozator exemplar în Tribuna*, nr. 21, 22 mai, 1980.

Manolescu, Florin, *Marin Preda într-o formulă nouă (II) în Luceafărul*, nr. 2, 1992.

Manolescu, Florin, *Publicistica lui Marin Preda în Luceafărul*, nr. 3, 31 ianuarie, 1990.

Manolescu, Nicolae, *Autorul și eroul lui în Contemporanul*, nr. 27, 8 iulie, 1966.

Manolescu, Nicolae, *„Cel mai iubit dintre pământeni” în România literară*, nr. 13, 1980.

Manolescu, Nicolae, *Despre proletcultism în România literară*, nr. 30, 2001.

Manolescu, Nicolae, *Dezgheș cu voie de la partid? în România literară*, nr. 48, 2002.

Manolescu, Nicolae, *Marin Preda: „Imposibila întoarcere” în Contemporanul*, nr. 34, 20 august, 1971.

Manolescu, Nicolae, *Marin Preda: „Intrusul” în Contemporanul*, nr. 30, 1968.

Manolescu, Nicolae, *Marin Preda: „Moromeții”, vol. 2 în Contemporanul*, nr. 50, 1967.

Manolescu, Nicolae, *Marin Preda: „Risipitorii”* în *Contemporanul*, nr. 49, 1962.

Manolescu, Nicolae, *O adunare liniștită* în *Ramuri*, nr. 4, 15 aprilie, 1999.

Manolescu, Nicolae, *Revizuire - Marin Preda* în *România literară*, nr. 12, 2005.

Manolescu, Nicolae, *Romanul timpului moral* în *Contemporanul*, nr. 4, 1970.

Manolescu, Nicolae, *Un mare pesimist: Marin Preda* în *România literară*, nr. 32, 14-20 august, 2002.

Maxim, Ion, *Sentimentul participării la istorie* în *Orizont*, nr. 19, 7 septembrie, 1972.

Mălăncioiu, Ileana, *Eu – Niculae al lui Moromete* în *Argeș*, nr. 12, 1971.

Macrea-Toma, Ioana, *Convorbirile cu Marin Preda* în *Vatra*, nr. 1-2/2005.

Marcea, Pompiliu, „*Viața ca o pradă*” în *Ramuri*, nr. 6, 1977.

Marino, Adrian, *Din nou „Risipitorii”* în *România literară*, nr. 10, 1970.

Martin, Mircea, *Cultura română între comunism și naționalism* în *Revista 22*, 17-23 septembrie, 2002.

Martin, Mircea, *Tema singurătății* în *România literară*, nr. 21, 22 mai, 1980.

Micu, Dumitru, *Marele singuratic* în *Scânteia*, nr. 9137, 1972.

Mihăescu, Valentin F., *Războiul contra idolilor? Marin Preda* în *Literatorul*, nr. 11, 19 mai, 1993.

Mihăieș, Mircea, *Posteritatea lui Marin Preda* în *Orizont*, nr. 19, 12 mai, 1989.

Milca, Andrei, *Marin Preda – Cel mai nefericit dintre pământeni* în *Caiete critice*, nr. 8-10/2002.

Mîncu, Marin, *Marin Preda - romancier* în *Tomis*, nr. 6, iunie, 1970.

Moraru, Cornel, *Literatura satului – un impact emoțional. Sentimentul destinului* în *Tribuna*, nr. 33, 2 martie, 1989.

Mugur, Florin, *O dragoste a marelui singuratic* în *Contemporanul*, nr. 32, 4 august, 1972.

Munteanu, Aurel, Dragoș, *Individ și destin istoric* în *Contemporanul*, nr. 25, 1968.

Negrîci, Eugen, *Trei particularități ale literaturii române din perioada comunistă* în *Scrisul Românesc*, numărul 10, octombrie, 2009.

Oprea, Alexandru, *Nuvelele lui Marin Preda (I)* în *Luceafărul*, nr. 34, 20 august, 1966.

Oprea, Alexandru, *Nuvelele lui Marin Preda (II)* în *Luceafărul*, nr. 36, 3 septembrie, 1966.

- Oprea, Nicolae, *Coordonatele spațiului moromețian în Argeș*, nr. 2, iunie 1980.
- Oprea, Nicolae, *Începuturile lui Marin Preda în Tribuna*, nr. 20, 20 mai, 1982.
- Oprea, Nicolae, *Timp istoric, timp social în proza lui Marin Preda în Argeș*, nr. 1, martie 1977.
- Paler, Octavian, *Digresiuni pe marginea „Cazului Marin Preda” în Viața românească*, nr. 8-9, 1992.
- Paler, Octavian, *Romanul românesc de azi în Caiete critice*, nr. 1-2/1983.
- Papahagi, Marian, *Imperfectul romanului în Viața românească*, nr. 7, 1987.
- Păunescu, Adrian, *Revanșa scriitorului asupra personajelor sale în Luceafărul*, nr. 35, 28 august, 1971.
- Păunescu, Adrian, *Țăranul tragic în Flacăra*, nr. 21, 22 mai, 1980.
- Pecie, Ion, *Existență și esență în Tribuna*, nr. 16, 19 aprilie, 1984.
- Petreu, Marta, *Petrini și fișierul său cu filosofi în România literară*, nr. 22, august 1992.
- Piru, Alexandru, *Certitudinea că nimeni n-ar putea să-ți ia condeiul din mână în Luceafărul*, nr. 35, 1971.
- Piru, Alexandru, *Moromeții în Ramuri*, nr. 11, 1971.
- Piru, Alexandru, *Risipitorii în România literară*, anul VI, nr. 2, 1973.
- Podoabă, Virgil, *Operele testamentare ale lui Marin Preda în Familia*, nr. 5, mai 1980.
- Poantă, Petru, *Marin Preda al începuturilor în Tribuna*, nr. 19, 10 mai, 1984.
- Popa, Mircea, *Marin Preda și noua literatură a satului în Steaua*, nr. 2, februarie, 1987.
- Popa, Mircea, *Timp și destin istoric la Marin Preda în Steaua* nr. 7 (386), iulie, 1979.
- Pop-Corniș, Marcel, *Asumarea destinului istoric în Orizont*, 22 iunie, 1972.
- Popper, J., *Marin Preda: Ana Roșculeț în Flacăra*, nr. 5, 1950.
- Popescu, Magdalena, *Risipitorii (ediția a III-a) în România literară*, nr. 1, 1 ianuarie, 1970.
- Popovici, Vasile, *Imposibila întoarcere? în Caiete critice*, nr. 1-2, 1983.
- Preda, Sorin, *Marin Preda – In memoriam în Ateneu*, nr. 2, iunie 1980.
- Protopopescu, Alexandru, *Moromete, schimbându-și firea... în Tomis*, nr. 1, 1968.
- Protopopescu, Alexandru, *„Moromeții” – individ și istorie în Tomis*, nr. 16, 25 octombrie, 1972.
- Pruteanu, George, *Marin Preda în Convorbiri literare*, nr. 4 (28), 1973.

Rachieru, Adrian, Dinu, *Marin Preda: individ și istorie* în *Orizont*, nr. 15, 13 aprilie, 1984.

Rachieru, Adrian, Dinu, *Posteritatea lui Marin Preda* în *Târnava*, nr. 4-5, aprilie-mai 1996.

Raicu, Lucian, *Cuvântul și Opera* în *România literară*, nr. 13, 1980.

Raicu, Lucian, *Cuvântul și Opera* în *România literară*, nr. 13, 1980.

Raicu, Lucian, *Eterna reîntoarcere* în *Luceafărul*, nr. 10, 4 martie, 1972.

Raicu, Lucian, *Întâlnirea din pământuri* în *România literară*, nr. 19, 9 mai, 1974.

Regman, Cornel, *Al lu'Parizianu și ceilalți* în *Viața românească*, XXVIII, nr. 4, 1975.

Regman, Cornel, *Marin Preda* în *Luceafărul*, nr. 10, 1965.

Săndulescu, Alex, *Țăranii și comunismul* în *România literară*, nr. 13, martie 2009.

Săraru, Dinu, *Romanul românesc de azi* în *Caiete critice*, nr. 1-2/1983.

Selejan, Ana, *Începuturile literare ale lui Marin Preda* în *Caiete critice*, nr. 8-10/2002.

Simion, Eugen, *Destinul lui Moromete* în *Gazeta literară*, nr. 48, 30 noiembrie, 1967.

Simion, Eugen, *Marin Preda un moralist din era ticăloșilor* în *Literatorul*, nr. 26-28/1994.

Simion, Eugen, *Romanul predist* în *Cultura*, nr. 7 / 25 februarie, 2010.

Simion, Eugen, *Romanul total* în *România literară*, nr. 13, 1980.

Simion, Eugen, *Romanul românesc de azi* în *Caiete critice*, nr. 1-2/1983.

Simion, Eugen, *Sensul totalității* în *România literară*, nr. 32, 5 august, 1982.

Simion, Eugen, *Spațiu social – timp psihologic* în *România literară*, nr. 41, 11 octombrie, 1973.

Simion, Eugen, *Un procedeu epic* în „*Marele singuratic*” în *România literară*, nr. 51/1973.

Soare, Oana, *Fericitul risipitor* în *Caiete critice*, nr. 8-10/2002.

Sorescu, Marin, *Constructorul de sine. Marin Preda* în *Literatorul*, nr. 32, 31 iulie, 1992.

Sorescu, Marin, *Un jurnal intim?* în *Luceafărul*, nr. 35, 28 august, 1971.

Spiridon, Monica, *Conștiință și istorie* în *Luceafărul*, nr. 16, 16 mai, 1990.

Spiridon, Monica, *Doi prozatori față în față cu lumea* în *Luceafărul*, nr. 9, 27 februarie, 1991.

Spiridon, Monica, *Falsa conștiință moromețiană în România literară*, nr. 15, 11 aprilie, 1991.

Spiridon, Monica, *Fatalitatea relației în România literară*, nr. 39, 26 septembrie, 1985.

Stănescu, C., *Activiștii anticomunismului. Marin Preda în Adevărul literar și artistic*, nr. 689, 28 octombrie, 2003.

Stănescu, C., *Marin Preda calomniat la el acasă în Adevărul literar și artistic*, nr. 689, 28 octombrie, 2003.

Stănescu, C., *Prezența scriitorului în Scânteia tineretului*, 13 iulie, 1966.

Stănescu, C., *Semnele timpului în Luceafărul*, nr. 42, 18 octombrie, 1975.

Stănescu, C., *Un personaj de mit: Ilie Moromete (II) în Scânteia tineretului*, nr. 5777, 1967.

Stancu, Horia, *„Ana Roșculeț” de Marin Preda în Viața românească*, nr. 1, noiembrie, 1949.

Ștefănescu, Al. I., *Cu privire la „Ana Roșculeț” în Viața Românească*, III, nr. 5, mai 1950.

Ștefănescu, Alex, *La o nouă lectură: Marin Preda, „Cel mai iubit dintre pământeni în România literară”*, nr. 10, 2004.

Ștefănescu, Alex, *La o nouă lectură: Marin Preda și realismul socialist în România literară*, nr. 29, 1998.

Ștefănescu, Alex, *Marin Preda „colaboraționist” în Adevărul literar și artistic*, nr. 428, 28 iulie, 1998.

Tănase, Alexandru, *Atitudine filosofică și adevăr etic la Marin Preda în Luceafărul*, nr. 47, 25 noiembrie, 1978.

Tomuș, Mircea, *Marin Preda în Transilvania*, nr. 6, iunie 1980.

Trandafir, Constantin, *Marin Preda. Sensurile etice ale artei în Steaua*, nr. 2/ 381, februarie, 1979.

Trifan, Radu, *„Ana Roșculeț”, proză EPLA, 1949 în Almanahul literar*, Cluj, nr. 1, decembrie, 1949.

Tuchilă, Costin, *Metafora risipirii în Luceafărul*, nr. 21, 24 mai, 1980.

Tudor, Eugenia, *Marin Preda: „Imposibila întoarcere” în Viața românească*, nr. 11, 1971.

Țoiu, Constantin, *Poiana sofîștilor păguboși în Luceafărul*, nr. 35, 28 august, 1971.

Ulici, Laurențiu, *Romanele unui roman în Contemporanul*, nr. 17, 1980.

Ungheanu, Mihai, *Marin Preda. „Intrusul” în Luceafărul*, nr. 25, 22 iunie, 1968.

Ungheanu, Mihai, *Jurnalul regăsit în Argeș*, nr. 8 (266), august, 2004.

Ungheanu, Mihai, *Leit-motivul îndrăzelii în Ramuri*, nr. 9, 15 septembrie, 1968.

Ungheanu, Mihai, *Scriitorul consecvent cu sine în România literară*, nr. 16, 15 aprilie, 1971.

Ungureanu, Cornel, *Cărțile sale erau „autobiografiile” sale în Orizont*, nr. 21, 22 mai, 1980.

Ungureanu, Cornel, *Desfășurarea între Ana Pauker și Gheorghiu-Dej în România literară*, nr. 3, 2005.

Ungureanu, Cornel, *Marin Preda: „Imposibila întoarcere” în Orizont*, nr. 10, 1971.

Ungureanu, Cornel, *Rezistență și resurecție morală în Tribuna*, nr. 6, 7 februarie, 1974.

Uricariu, Doina, *Eroul și meditația politică în Luceafărul*, nr. 34, 21 august, 1976.

Zaciu, Mircea, *Revoltă și creație în România literară*, 22 iunie, 1987.

Zaciu, Mircea, *Sensul unei metofore la Marin Preda în Transilvania*, nr. 5, mai 1981.

Zamfir, Mihai, *Cel mai camusian dintre scriitorii români în Luceafărul*, nr. 15 și 16, 1980.

Vlad, Ion, *Incendiul înalt al conștiinței în Tribuna*, nr. 36, 1971.

Vlad, Ion, *Întoarcerea posibilă în Tribuna*, nr. 9, 1975.

Vlad, Ion, *Marin Preda. Condiția povestitorului în Tribuna*, nr. 32, 6 august, 1987.

Voinescu, Sever, *Socialismul și intelectualii în Dilema Veche*, nr. 144 / 27 octombrie - 2 noiembrie, 2006.

Voncu, Răzvan, *Conștiința de martor în Literatorul*, nr. 31, 1-11 august, 1995.

Voncu, Răzvan, *Mărturie despre o generație în Contemporanul*, nr. 18, 6 mai, 1999.

Voncu, Răzvan, *Moromeții și tema prozatorului în Literatorul*, nr. 19, 10-17 mai, 1996.

